

АРХІВИ

Володимир Пилипович

ДВА ЛИСТИ ІВАНА МІРЧУКА ДО ІВАНА КРЕВЕЦЬКОГО В СПРАВІ ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КАНТОВИХ «ПРОЛЕГОМЕН»

У Центральному державному історичному архіві України у Львові (збірка документів місцевого Наукового Товариства ім. Т. Шевченка [ЦДІАЛ 1923-1930]) зберігаються два листи Івана Мірчука до Івана Кревецького – тодішнього директора бібліотеки НТШ у Львові.

Перший лист (від 18 січня 1929 року) – машинопис на трьох сторінках¹. У цьому листі Мірчук просить Кревецького підтримати його прохання опублікувати у видавництві Наукового Товариства ім. Т. Шевченка переклад Кантових «Прологомен»², здійснений Мірчуком і його студентами з Українського Вільного Університету в Празі. З рукописних заміток Кревецького на першій сторінці листа можна дізнатися: а) що він 30 січня відповів Мірчуку («відп. 30. I. 1929. I. К.»); б) що Секція історично-філософська НТШ, членом якої був І. Кревецький, на своїм засіданні 21 січня 1929 р. підтримала його прохання та рекомендувала Президії НТШ опублікувати цей переклад («1) Секція іст.-філ. на зас. 21. I. 29 проект прийняла»); в) що Президія НТШ прохання І. Мірчука відхилила («2) Президія НТ. — відкинула з причин: 1) статуткових і 2) фінансових.»).

© В. Пилипович, 2025

Науковий редактор Ілля Давіденко

¹ Перша сторінка цього листа містить позначки фірмового бланку Українського Наукового Інституту в Берліні (назва й адреса інституту німецькою, поле для проставлення дати). Окрім «шапки» та тексту самого листа сторінка містить низку рукописних позначок, здійснених, імовірно, Кревецьким. Ці позначки, зміст яких розкрито вище, розташовані в лівій частині аркуша на рівні з уміщеним у листі звертанням до Кревецького. Друга та третя сторінки надруковані на звичайних аркушах і містять друковані номери сторінок – 2 і 3 відповідно. На другій сторінці є низка підкреслень синього кольору. На третій сторінці окрім машинописного тексту міститься власноручний підпис Мірчука, а також рукописне позначення P.S. Архівна нумерація аркушів цього листа – 13–15.

² Цифрову копію перекладу опубліковано на сайті-агрегаторі цифрових ресурсів з історії української філософії науково-архівного центру «Archivum Sententiarum».

У тій же справі міститься документ, який, вочевидь, є відповіддю Мірчука на лист-відповідь Кривецького. Ідеться про листівку, на якій уміщено відтиск печатки з даними відправника (Мірчука), низку поштових штампів (штамп із зображенням хмари, літака та написом «Benutzt die Luftpost!» («Використовуйте авіапошту»)³; круглий штамп із зазначенням міста й дати відправлення – «Berlin C /⁴ 21 3 29 / 16 17 / d h 2, »), поштову марку червоного кольору, рукописні дані адресата (Кривецького), а також рукописний текст повідомлення, який починається зі звороту листівки та завершується на її лицевій стороні. Листівка містить рукописне датування, написане тим же чорнилом, що й решта рукописного тексту у ній – 20/III. Архівна нумерація аркушів – 16–16 зв. У листівці Мірчук дякує Кривецькому за відповідь на його прохання та перепошує за неможливістю відповісти раніше. Він висловлює особливу вдячність Кривецькому за те, що «рішенням істор. філософ. Секції дали мені моральну сатисфакцію».

Переклад «Прологомен» таки був опублікований у Львові наприкінці 1930 року як видання тижневика «Неділя» [Кант 1930]. На його появу відгукнулися рецензіями Михайло Рудницький і Дмитро Чижевський [Пилипович 2024]. У кінцевому пасажі рецензії М. Рудницький, що був добре поінформований у справах НТШ, пише так: «Дивно виглядає на виданню фірма популярного тижневика “Неділя” до спілки з Українським Університетом у Празі та Укр. Наук. Інститутом у Берліні. Популярний тижневик може видавати які хоче переклади для якихнебудь читачів, але дві високі наукові установи, що дають свою матеріальну допомогу для культурного діла, повинні подбати, щоби воно було гідне їхньої поваги» [Пилипович 2024: 134]. Подані нижче листи Мірчука до Кривецького проливають світло на обставини публікації перекладу не в академічному видавництві.

Годиться ще назвати членів Секції історично-філософської та Президії Наукового Товариства імені Шевченка, які ухвалювали рішення щодо публікації перекладу. Членами керівництва Секції були Мирон Кордуба (голова), Володимир Вергановський (заступник голови), Іван Крип'якевич (секретар). Членами Президії були: Кирило Студинський (голова), Володимир Левинський (заступник голови) і Роман Цегельський (секретар) [Хроніка 1930: 90]. Про те, наскільки загалом непопулярними в середовищі НТШ того часу були філософські питання, свідчить єдиний відзначений в «Хроніці» реферат: «Проф. Мечник і Ст. Балей: „Філософія з генетичного й істор. погляду“, — праця В. Левинського» [Хроніка 1930: 72].

Листи публікуються з повним збереженням їхньої орфографії. Згадані підкреслення синього кольору, що містяться на другому аркуші першого листа, передані підкресленим текстом. Рукописні фрагменти основного тексту першого листа передані курсивом. Машинописні вставки в поля бланка (у першому листі), а також штамп із адресою Мірчука (у другому листі) передані жирним шрифтом.

³ Стандартний німецький штамп поштової авіації тих років. – *Прим. ред.*

⁴ Тут і далі косою лінією позначено перехід до наступного рядка. – *Прим. ред.*

1.

UKRAINISCHES
WISSENSCHAFTLICHES INSTITUT
IN BERLIN

BERLIN W 56, DEN 18. січня 1929
FRANZÖSISCHE STRASSE 28
FERNRUF: A6 MERKUR 4214

До

ВП. Пана І. Кревецького
Директора Книгозбірні Наукового Товариства
ім. Шевченка

у Львові.

Вельмишановний Пане Директоре!

Прошу мені вибачити, що не знаючи Вас особисто звертаюсь до Вас з проханням о інформації в справі, яка властиво відноситься до Наукового Т-ва ім. Шевченка, однак підставою для мого кроку є Ваше відношення так до Наук. Т-ва, як і до Українського Наукового Інституту в Берліні, в якому я тепер працюю.

У мене на руках знаходиться цілком готовий до друку український переклад «Прологоменів до всякої майбутньої метафізики» Канта з історичним вступом та невеликим словником філософічних термінів, які містяться в цьому творі. Переклад цей, зроблений учасниками філософічного семінара на Українському Університеті в Празі під мою редакцію, своєю солідністю і точністю цілком витримує критику і що до своєї якості стоїть нарівні, або навіть перевищує, інші словянські переклади як чеський, польський, російський, якими ми очевидно при цій нагоді користувалися. Мимо цього, що цей переклад є працею збірною, має він характер однотайний в наслідок численних перерібок і поправок роблених спільними силами протягом кількох років. На загал затриманий в цьому перекладі правопис Української Академії Наук в Києві.⁶

Про значіння самого твору не приходится багато говорити, бо загально відома це річ, що «Прологоме⁷на» є основним зображенням теоретичної філософії Канта, на якій спирається ціла модерна філософія. «Прологомена» це популярне видання «Критики чист⁸ого розуму» і тому в першу чергу надаються до перекладу на мову небагату у філософічну літературу. Окрім цього український переклад цього твору дає першу спробу української філософічної термінології, яку можнаби дорогою дальшої дискусії і критики піднести на вищий рівень та узагальнити маючи під рукою такий субстрат. – Розміри книжки обраховується нами на 10 аркушів друку звичайної вісімки.

⁵ У цьому місці в машинописі літеру «ч» надруковано поверх іншої. – Прим. ред.

⁶ Кінець першої сторінки (арк. 13). – Прим. ред.

⁷ У цьому місці в машинописі літеру «е» надруковано поверх іншої. – Прим. ред.

⁸ У цьому місці в машинописі літеру «т» вписано від руки як вставку над машинописним рядком. – Прим. ред.

Актуальність видання такого перекладу безсумнівна. І на Великій Україні після революції приготувався в Кам'янці на Поділлі такий переклад, але події дальших⁹ років припинили цілу справу і тепер нема надії, щоби за даних обставин на Радянській Україні такий переклад міг там з'явитися друком. На мій погляд якраз Українське Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові покликане до цього, щоби довести до здійснення цих плянів і в той спосіб виповнити оче-видну прогалину в нашій науковій літературі.

З матеріального боку справа видання друком нашого перекладу досить вигідна, бо ми за переклад не домагаємося ніякого гонорару, а крім того Ректор Українського Університету в Празі проф. Антонович і Директор Українського Наукового Інституту в Берліні проф. Дорошенко обіцяли зі свого боку матеріальну поміч в такій формі, що виплатилиби наперед Науковому Т-ву ім. Шевченка певну квоту за якусь скількість готових екземплярів. Висота цієї підтримки обох установ виносила-би коло 3.000 ч.кор¹⁰. Як що йде про майбутній збут книжки, то можна сподіватися, що вона розійдеться не тільки на еміграції між студентами Українського Університету в Празі, Педагогічного Інституту в Празі, між старшим громадянством, але також між молоддю високих і середніх шкіл в краю, та знайде¹¹ безперечно деяких прихильників і на Радянській Україні.

Маю надію, що Наукове Т-во взявшись за здійснення цього пляну ні в якому разі не понесе матеріальних втрат, але навпаки може рахувати на деякий фінансовий, а в кожному випадку на великий моральний успіх.

Тому звертаюсь до Вас, Вельмишановний пане Директоре, з проханням цей мій проект предложити рішачим чинникам Наукового Т-ва і рівночасно повідомити мене ласкаво про Вашу особисту думку в цій справі та про погляди Виділу Товариства.

Рахуючи на Вашу ласкаву підтримку в цьому для української науки безперечно корисному ділі,

остаю з глибокою до Вас пошаною

Др Іван Мірчук

проф. укр. університету в Празі.

P.S. Кожної хвили я готовий, на випадок прихильного відношення, представити Науковому Товариству переписаний на машині переклад.

⁹ У цьому місці в машинописі літеру «и» надруковано поверх іншої. – *Прим. ред.*

¹⁰ Ідеться про чехословацькі крони – офіційну валюту міжвоєнної Чехословаччини. – *Прим. ред.*

¹¹ Кінець другої сторінки (арк. 14). – *Прим. ред.*

2.

Prof. Dr. J. Mirtschuk
Berlin-Steglitz, Altmarkstr. 3 a
Fernruf: G 2 Steglitz 7072

Herrn Direktor
Ivan Kreweckyj
Schewtschenko-Gesellschaft der wissenschaften
Lwów – Lemberg
Czarnieckigasse 24.
Polen

Вельмишановний Пане Директоре! Вашого ласкавого листа з 30/I зі сумною вісткою що Президія Наукового Тов-а не може рішитися на друк Прологоменів, дістав, я зі значним опізненням в руки а саме через мою відсутність в Берліні. Хоча результат негативний, уважаю своїм обов'язком, зложити Вам, Вельмишановний Пане Директоре, мою подяку, що Ви заопікувалися цією справою і постановою, чи рішенням істор. філос. Секції дали мені моральну сатисфакцію. З одним аргументом Президії не можу погодитися а саме, що переклад Канта – це переклад в звичайному розумінню цього слова. Статут Товариства очевидно¹² не мав на думці таких перекладів, що представляють з наукового боку дуже часто більшу вартість, як деякі оригінальні праці. Дякуючи Вам, Вельмишановний Пане Директоре, за ваші старання, остаю з великою до Вас пошаною.

Мірчук
20/III

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Архівні документи

ЦДІАЛ. (1923-1930). Листи Меженка Ю., Мірчука І., Міхновського В. і Мочульського М. до Кревецького І. (Ф. 309, Оп. 1, спр. 999). Центральний державний історичний архів України, м. Львів, Львів.

Друковані видання

Кант, І. (1930). *Прологомена до кожної майбутньої метафізики, яка зможе виступати як наука*. (І. Мірчук, Ред. і Пер.). Львів: Неділя.

<https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/book/45>

Пилипович, В. (2024). Перші відгуки на український переклад Кантових «Прологомен» за редакцією Івана Мірчука. *Sententiae*, 43(1), 130-142.

<https://doi.org/10.31649/sent43.01.130>

Хроніка. (1930). *Хроніка Наукового Товариства імені Шевченка у Львові за роки 1926-1930*. Львів: Накладом Товариства, 1930. <http://hrushevsky.history.org.ua/item/0002142>

Отримано 30.07.2025

¹² Кінець першої сторінки (арк. 16зв.). – Прим. ред.

REFERENCES

Archive documents

TsDIAL. (1923-1930). Letters from Mezhenko Yu., Mirchuk I., Mikhnovskyi V., and Mochulskyi M. to Krevetskyi I. (F. 309, Op. 1, 999). Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, Lviv.

Printed editions

Chronicle. (1930). *Chronicle of the Shevchenko Scientific Society in Lviv for the years 1926-1930*. Lviv: Published by the Society, 1930. <http://hrushevsky.history.org.ua/item/0002142>

Kant, I. (1930). *A prolegomena to every future metaphysics that could act as a science*. (I. Mirchuk, Ed. & Trans.). [In Ukrainian]. Lviv: Nedilja.

<https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/book/45>

Pylypovych, V. (2024). First comments on the Ukrainian translation of Kant's «Prolegomena» edited by Ivan Mirchuk. *Sententiae*, 43(1), 130-142. <https://doi.org/10.31649/sent43.01.130>

Received 30.07.2025

Volodymyr Pylypovych

Two letters from Ivan Mirchuk to Ivan Krevetskyi concerning the publishing of the Ukrainian translation of Kant's «Prolegomena»

The first annotated publication of two letters from Ivan Mirchuk to Ivan Krevetskyi from 1929 regarding the publication of the Ukrainian translation of “A prolegomena to every future metaphysics that could act as a science.”

Володимир Пилипович

Два листи Івана Мірчука до Івана Кревецького в справі видання українського перекладу Кантових «Пролегомен»

Перша коментована публікація двох листів Івана Мірчука до Івана Кревецького від 1929 року щодо видання українського перекладу «Пролегомен до кожної майбутньої метафізики, яка могла б виступати як наука».

Volodymyr Pylypovych, honorary doctor of the Ukrainian Catholic University (Lviv), long-term editor and employee in the South-Eastern Scientific Institute (Przemyśl) and the yearbook of the “Przemyśl Archeparchyal Information” (Przemyśl-Warsaw Archdiocese of the UGCC, Poland).

Володимир Пилипович, почесний доктор УКУ, багаторічний редактор і співробітник Південно-Східного Наукового Інституту в Перемислі та щорічника «Перемиські архієпархіяльні відомості» Перемишльсько-Варшавської Архієпархії УГКЦ в Польщі.

e-mail: volod.pylyp@gmail.com
